

Zdravko ŠABARIĆ
Galerija Stari grad, Đurđevac

KINESKO SLIKARSTVO IZ DONACIJE ILC (TRADICIJSKO SLIKARSTVO – NAIVA – MODERNIZAM)

Raznolikost skupljenih umjetničkih predmeta osnovna je prepoznatljivost Donacije ILC u Galeriji Stari grad u Đurđevcu. Ta višeznačna disperzivnost ni najmanje ne utječe na vrijednost zbirke, čak što više – stvara nove spoznaje i obzore gledajući u svim smjerovima. Zahvaljujući velikom broju darovanih umjetnina (preko dvije tisuće slika, crteža, grafika, skulptura, etnografskih predmeta, plakata), blizu 600 autora iz tridesetak zemalja svijeta, nastalih u petstoljetnom vremenskom rasponu od renesanse do suvremenosti, ova galerija organizirala je od 1994. godine do danas četrnaest različitih postava iz Donacije. To su Rembrandt, Dürer, Istočni prostor, Krajolik, Krsto Hegedušić, Tekstilno rukotvorstvo, Portreti, Popularna grafika, itd. Godišnjim planom izlaganja gotovo u pravilu predviđen je uvijek jedan metodički postav kako bi se prezentirala spomenuta raznolikost zbirke.

Prethodna izložba iz tog ciklusa imala je nakanu prikazati prostornu, odnosno geografsku rasprostranjenost. Riječ je o međunarodnoj izložbi 55 autora iz 28 zemalja svijeta pod naslovom *Šareni svijet* koja je održana u prosincu 2005. i siječnju 2006. godine. Nastavak ovog niza bila je izložba – *Kinesko slikarstvo – iz Donacije ILC*.

Ivan Lacković Croata, kao svjetski poznati i priznati slikar, a u Hrvatskoj i uvaženi kolekcionar, imao je izrazito tolerantan stav prema svim mogućim likovnim promišljanjima na svim razinama – od narodnog rukotvorja do suvremenih tendencija u umjetnosti, od amaterizma do akademizma. Sav taj interes bio je prožet snažnom, gotovo dječaćkom znatiželjom, koja ga je u više navrata dovela i do osobnog iskušenja kao praktičara. Ovdje mislim na neke njegove crteže, koji su bili neka vrsta intimnih remiscencija i koje je rijetko pokazivao.

Čudesan svijet kineske umjetnosti bio je svakako izazov i za Lackovića. Poticaj tome bila je najvjerojatnije jedna slika nepoznatog kineskog slikara u tehnici ulja na staklu *Na potoku*. Sliku je kupio njegov rođak prof. dr. sc. Zdravko Lacković u jednom antikvarijatu u Pekingu. Nakon povratka s putovanja, ovaj zanimljivi rad darovao je Ivanu. Croata je pak u ovoj slici prepoznao određene tehnološke sličnosti s hrvatskom naivom, što je bio poticaj za proširenjem interesa za tradicijsku, ali i za suvremenu kinesku umjetnost. Tom interesu nedvojbeno su pridonijele i izložbe Jugoslavenske naivne umjetnosti u Pekingu i Šangaju 1985. godine, kao i uzvratna izložba Kineska naivna umjetnost u Muzeju naivne umjetnosti u Zagrebu, 1990. godine.

Spomenuta izložba u Zagrebu, na kojoj je sudjelovao 91 autor iz tzv. "doma slikar-

stva" u pokrajini Beijiao pokraj Pekinga, pokazala je niz poveznica s hrvatskom naivom, naročito s "hlebinskom naivom". Ta poveznica ogleda se u naglašenom koloritu, ruralnim motivima i lirskom ozračju. Autori su pretežito anonimni stvaratelji kod kojih nema posebnih izdvajanja i naglašavanja umjetničkih ličnosti. Svi oni osnove slikarskog zanata stječu slikarskim radionicama, odnosno u seljačkim domovima slikarstva.

Na prvi pogled stječe se dojam o stilskoj ujednačenosti, dijelom i šabloniziranju detalja, tako da možemo govoriti o čisto dekorativnom slikarstvu. Međutim, pažljivijim promatranjem uočit ćemo određene individualnosti, kako između pojedinačnih autora, tako i njihovih domova slikarstva. Kao i u hrvatskoj naivnoj umjetnosti, i u kineskoj naivi prevladavaju genre teme - prizori sa sela, običaji vezani uz tradiciju kineskog seljaka, veselja i proslave proljeća, igre sa zmajem, dječje igre općenito, poslovi u polju, dvorištu i oko kuće, cvijeće, životinje... a sve to skupa u pravom vatrometu boja. Zanimljivo je da su polaznice škola slikanja pretežito žene i to srednje i starije dobi.

Nizanje slikovitih ornamenata i šara pomoću kojih stvaraju priče iz života ili bajki nekako se čini primjerenijim mlađem uzrastu. Otkud onda ta vještina čistoća ploha, čiste linije i skladna kompozicija na krhkom rižinom papiru? Odgovor leži u duboko usađenoj sklonosti kineskih slikara prema estetskoj usklađenosti s motivom, a koja je pak temeljena i genetski potkrijepljena s tradicijskim kineskim poimanjem umjetnosti.

Izložbe s ovakvom poetikom organizirane su u nekoliko navrata i u Hrvatskoj: spomenuta izložba kineske naive u Zagrebu (1990.), Sv. Ivanu Zelini, (2002.) te u Požegi (2007.). Ovom prigodom izdvojit ćemo izložbu u Sv. Ivanu Zelini gdje su izložene slike dviju kineskih slikarica iz privatne kolekcije Vilka Žiljka. To su Chao Chengtang i Pan Xiaoling, zastupljene i u Lackovićevoj zbirci. O njima piše Josip Škunca: «...slikarice Chao Chengtang i Pan Xiaoling nisu drugo do živopisan apogej veličanja seoskog načina života u kojemu nema boli i sukoba.

Slike prikazuju neočekivanu idilu. U bezazlenoj interpretaciji tih umjetnica život na selu teče u nepomućenoj individualnoj ispunjenosti i pomirbi s okolinom. Njihovi ostvaraji govore o vidicima sretno egzistencije koja se otkriva u uzbuđenju i divljenju i nad najobičnijim iskazima ruralne svakodnevnice. Invencije su izrazito dekorativne, a prikazuju djecu u igri, ukućane u kubinji, jato kokoši ili pataka, žetvu, terasu seoskog restorana, glazbenike, neku paradu s lampionima, mjesno raslinje, zimski prizor i drugo.»...Bez obzira na prostornu udaljenost pa i samu enigmu kineske umjetnosti, danas hrvatskoj javnosti ova umjetnost nije nepoznanica i nekako zbližuje narode. Stvaranju takvog dojma nedvojbeno je pridonijela i zbirka kineskog slikarstva udomljena u đurđevačkoj Galeriji Stari grad.

Tradicija i suvremenost

Nevjerojatna je snaga duha tradicijskog kineskog slikarstva. Taj "svemirski duh" uočljiv je i danas u djelima suvremenika. Ova velika zemlja sve se više otvara prema

svijetu u svim pravcima, pa tako i u umjetnosti. Međutim, mladi kineski umjetnici niti danas ne zanemaruju niti se udaljavaju od svoje civilizacijske prošlosti. Bez obzira na znatni vremenski odmak, ona ima stalni filozofski i materijalistički prizvuk svojih predaka i u najradikalnijim djelima. Ovdje ne mislimo na vezanost s umjetnošću socijalističkog realizma temeljenog na poznatoj "kulturnoj revoluciji", nego na povijesna razdoblja koje su određivale glasovite carske dinastije.

Aktualna kretanja u kineskoj umjetnosti bila su nedavno promovirana i kod nas, na izložbi "Zlatna žetva" na Zagrebačkom velesajmu 2002. godine na kojoj je izloženo 150 umjetničkih radova 40 renomiranih umjetnika mlađe generacije najviše iz Pekinga i Šangaja. Izloženi radovi djelovali su na posjetitelje pomalo šokantno, zbudjujuće, stvorivši pritom likovnu senzaciju i kulturni događaj na ovim prostorima. Posebno za one koje su manje upoznati s današnjim društvenim kretanjima u Kini i otvaranju prema svjetskim trendovima.

Prateći suvremenu kinesku umjetnost na širim europskim pa i svjetskim razmjerima, iznenadit će i nazočnost u gotovo svim artistskim tendencijama. Dakako, na originalni, kineski način. To možemo u manjoj ili većoj mjeri uočiti već duži niz godina na pojedinih velikim umjetničkim premijerama, poput nama najbližeg Venecijanskog bijenala.

Prethodnica koja je ušla na vrata suvremenih svjetskih zbivanja bili su zapravo radovi disidenata, da bi potom slijedio val slikara povratnika i mladih slikara koji više nisu imali obvezu veličanja gospodarskog razvitka i socijalističkog čovjeka. U procesu stvaranja suvremene kineske umjetnosti vidljiva je afirmacija posebnosti u spoju tradicionalnog i modernog. Takvom ustrojstvu pridonosi i sporija evolucija, nego recimo, u europskoj umjetnosti. Na izložbi u Zagrebu moglo se tako vidjeti niz satiričnih instalacija, ambijenata, videa, fotografija, ali i senzibilnih radova protkanih kaligrafijom na rižinom papiru.

Spoj tradicionalnog i suvremenog nalazimo i u Donaciji ILC. Dva rada umjetnika Kwong Yeu Tinga, Opera slice i Reflection from mirror, u svojim formama jasno naznačuju kinesku tradicionalnu kulturu s kaligrafskim dodacima.

Naiva kao poveznica

Da nije bilo naive i slikara poput Ivana Lackovića Croate koji nisu bili samo puki "slikači", pa i njihovih promotora, tko zna kada bismo bili (barem u ovom prostoru) u neposrednom dodiru s umjetnošću Dalekog istoka. Svaka umjetnost, pa tako i naivna, govori jedinstvenim jezikom, makar koliko bila nepoznata. Ona je produkt kreativnosti univerzalnog ljudskog uma. Onog koji egzistira negdje u planinskim selima neke od kineskih pokrajina ili onog u zabačenom podravskom zaselku.

Snažan kolorit i folklorni motivi skladno se šire cijelom površinom. Vještini znanjem stiliziranih detalja kompozicije u oblicima zečeva, psića, pilića, kokoši, riba i

Kwong Yeu Ting, REFLECTION FROM MIRROR 85 I, tuš i kreda, 58

Nepoznati autor, NA POTOKU, ulje na staklu, 50 x 35

drugih životinja, ove slikarice stvorile su zanimljive dekorativne uratke za koje bismo se zakleli da smo ih već negdje vidjeli, samo se ne možemo prisjetiti gdje. Nije li to možda negdje na ovim našim prostorima ili možda negdje na indonežanskom otočju? Da nema detalja s prepoznatljivom tradicijskom arhitekturom, lampionima, odjećom ili scenskih prikaza igara sa zmajem, geografski bismo ih teško locirali. Očito je da naivna umjetnost u svijetu ima srodan likovni govor, bez obzira na brojne različitosti. Na tom tragu, a u prostoru tradicijskog i suvremenog, stoji i slikarstvo kakvo njeguje i poznata slikarica Pan Xiaoling. Među kolekcionarima ovo ime nije nepoznanica. Pouzdano se zna da u Zagrebu postoje najmanje tri manje zbirke njezinih radova. Jedna od tih je i ova Lackovićeva koji, usput rečeno, spada među najzaslužnije Hrvate za razvijenu kulturnu suradnju dviju zemalja.

Tradicijsko slikarstvo

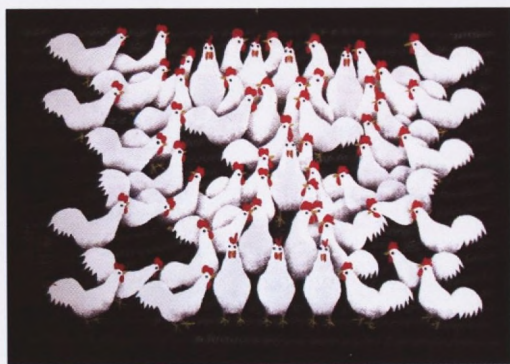
U Donaciji ILC čuva se tridesetak radova prepoznatljive kineske poetike, stilske prepoznatljivosti i materijala. Većinu radova Lacković je kupio na putovanju po Kini (Šangaj, Peking, Shaanxi) ili primio kao dar prijatelja u znak zahvale za dobrotu. Lacković ih nije prikupljao s namjerom podizanja materijalne vrijednosti svoje zbirke, nego,

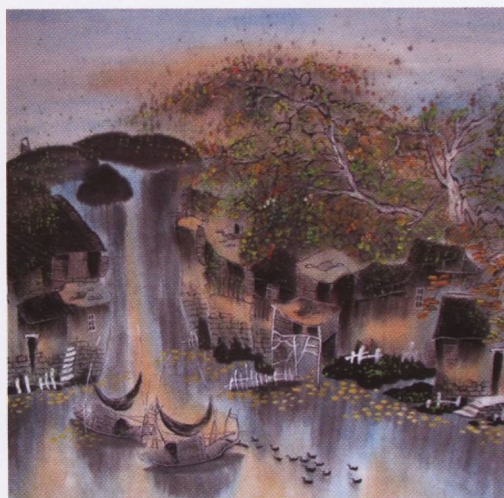
Mei Shi, MLADA KINESKINJA, tuš,
68,5 x 68,8

Nepoznati autor, LASTAVICE, tuš, papir,
63,4 x 64,7

Pan Xiaoling, BIJELI ORKESTAR,
tempera, 39 x 55

Nepoznati autor, SELO UZ RIJEKU, komb.
tehnika, 65,6 x 66,7

kako je već ranije rečeno, zbog širenja obzora kulturnih spoznaja u domovini. Nama koji smo imali čast prezentirati tematske postave njegove zbirke, često je obećavao da će za Đurđevac donirati i "Kineze". Nažalost, naš Donator nije doživio izložbu koja je priređena u Galeriji Stari grad u Đurđevcu od 10. travnja do 1. svibnja 2008. godine.

Dvadesetak tradicijskih kineskih radova u Donaciji možemo prihvatiti kao uzorke za poimanje tipičnog kineskog slikarstva koje je nastajalo kroz tisuće godina, uvijek snažno vezano uz promišljanja istočnjačkih mudrih ljudi. Pojednostavljeno, ovo slikarstvo tematski se može svrstati u tri skupine: krajolici, ljudski lik te kineska flora i fauna (s naglaskom na cvijeće i ptice).

Impresionira i sam tehnološki postupak. Za nastanak slike potrebna je izuzetna koncentracija i uvježbana ruka, jer za potez kistom na posebnoj svilu ili finom papiru od sandalovine, ispravaka nema. Laički gledano, motivi se čine jednostavnim, možda i nedorečenim, neatraktivnim. Kao da se osjeća neka tajnovitost u zamagljenim dolinama, riječnom toku ili rasporedu stabala. Standardni vizualni pristup ovakvom umjetničkom izričaju bio bi površan i lako bi pozornost usmjerio na nebitne činjenice, a time umjetnički rad doveo najmanje do prosječnosti ili bi mogao biti protumačen tek kao obična likovna dekoracija u fazi krokija. U tradicijskom kineskom slikarstvu važnije su sasvim druge odrednice.

Tako npr. potezi kistom presudni su kao sastavni detalj, pomno se studiraju, a pristup ostavljenom tragu tušem važniji je od same prirode. Stoga je i kopiranje velikih učitelja vrlo popularno, kako bi se određenim korelacijama mogla što jasnije valorizirati vrijednost poteza i tona. Slikari zen-budisti često su sliku izveli u nekoliko poteza i mrlja, danas bismo rekli nešto poput krokija. Naime, oni smatraju da se prosvjetljenje ne može postići dugotrajnom analizom predmeta, već trenutnom spoznajom. Za takvu vrstu slikarstva jasno je da su monokromatske slike najbolje rješenje. U prikazima krajolika (a to su pretežito planine i rijeke) nastoji se (prema budističkom shvaćanju) postići jedinstvenost svih živih oblika, izraziti u većoj mjeri unutrašnji intenzitet života, a ne vizualizirati samu prirodu.

Pravi kineski tradicijski slikar je i pjesnik, i filozof. On se najčešće služi istim materijalima i priborom kao i kaligraf - tušem, a kao podlogu koristi posebno prepariranu svilu ili papir. Pritom, da bi se postigla istinska vrijednost tona i poteza, važan je i položaj kista u ruci. U svemu tome od presudne je važnosti sam čin stvaranja slike, koji, naravno, uvjetuje snaga nadahnuća. Iako se često spominje imitativna umjetnost, prije svega u slikarstvu, u bogatoj kineskoj kulturnoj povijesti nailazimo i na nešto drugačija shvaćanja i tumačenja, ali jedno je sigurno - kineska umjetnost, bez obzira iz kojeg je vremena i prostora, ima svoju prepoznatljivost, koju uvijek treba razumijevati u životnom kontekstu kineskog čovjeka.